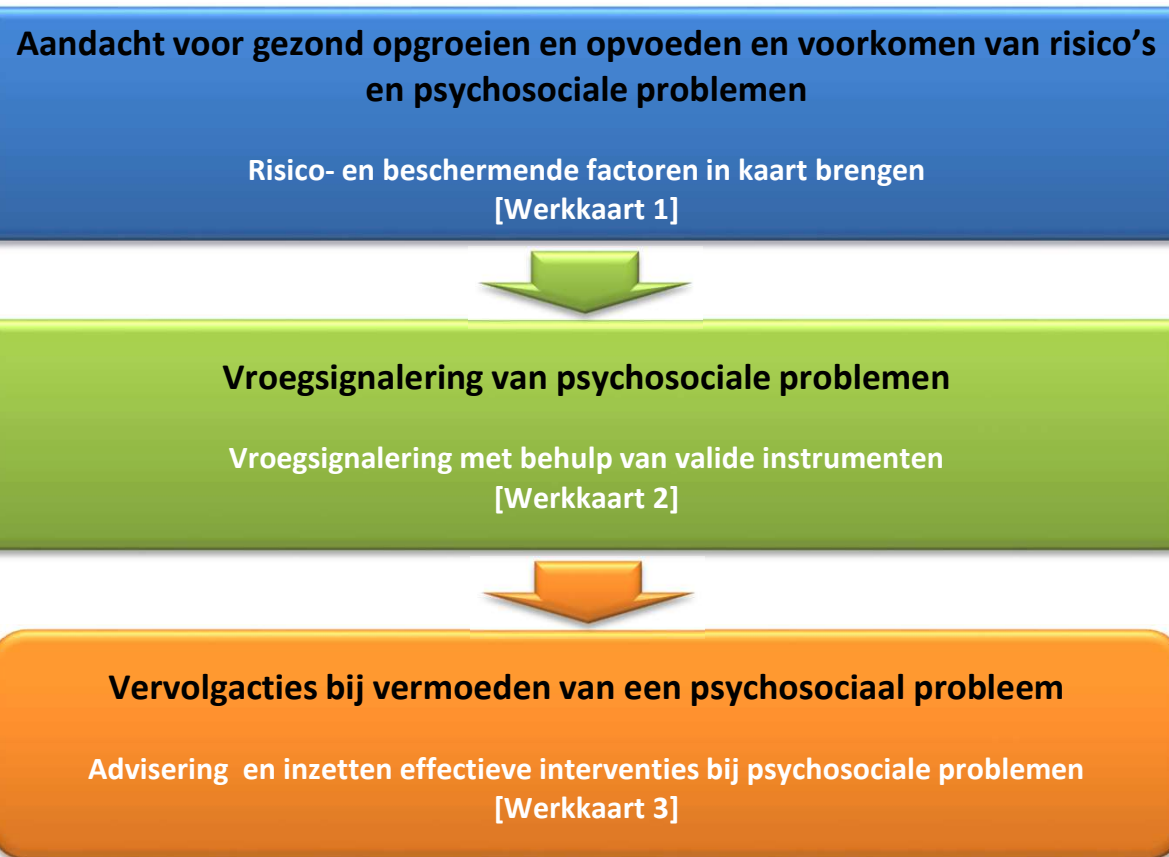

Werkkaart JGZ Richtlijn Psychosociale Problemen

Onderstaand schema is te gebruiken bij de preventie, signalering en interventies ten behoeve van psychosociale problemen voor de professionals in de JGZ

Werkkaart 1: risico- en beschermende factoren

Psychosociale problemen bij kinderen en jeugdigen kunnen door verschillende factoren veroorzaakt en beïnvloedt worden.

Indien er sprake is van 2 of meer risicofactoren in een gezin, dan wordt aanbevolen dat de JGZ-professional:

- de risico- en beschermende factoren samen met de ouder(s) en jeugdigen bespreekt en de aanwezigheid registreerd in het DD-JGZ
- samen met ouder(s)/jeugdige de risico- en beschermende factoren afweegt
- bespreekt of ouder(s)/jeugdige behoefte hebben aan aanvullende steun

RISICO-FACTOREN	BESCHERMENDE FACTOREN
KIND	
Matig prematuur (32-36 weken) of ernstig prematuur (<32 weken) geboren of laag geboortegewicht (gewicht < 1500 gram) Geremd, prikkelbaar temperament (moeilijk of minder sociaal) Ongeremd, extrovert temperament gekenmerkt door lage aandachtsspanne Chronische somatische aandoening (Licht) verstandelijke beperking (LVB) ^a	Intelligent kind Veel zelfvertrouwen bij het kind
OUDER(S)	
Chronische somatische aandoening Psychiatrische en/of verslavingsproblemen, zoals (postpartum)depressie bij moeder of depressie/ADHD/middelstoornis bij vader Moeder heeft mishandeling meegemaakt in haar jeugd Alcoholgebruik bij moeder (1 tot 3 glazen per week) of actief roken van moeder tijdens de zwangerschap Één van de volgende opvoedstijlen: vijandig, afwijzend, gebruik makend van strenge straffen of overbescherming Weinig vertrouwen in de eigen opvoedcompetenties	Warme, sensitieve opvoedstijl (zoals acceptatie en responsiviteit) van moeder Goede band tussen kind en ouders
GEZIN EN OMGEVING	
Onveilig vermijdend of gedesorganiseerde gehechtheidsrelatie Éénouder gezin Ingrijpende gebeurtenissen zoals echtscheiding Lage Sociaal Economische Status (SES, lage opleiding en/of laag inkomen) Achtergestelde woonomgeving (wijk met veel werkloosheid en laag inkomen en opleidingsniveau) Allochtone achtergrond (dwz: afkomstig uit niet-geïndustrialiseerde landen zoals Suriname en Antillen en economische immigranten (o.a. Polen, Turken en Marokkanen) ^a Gevlucht of een asielzoekersgezin dat vaker dan 1 keer in een jaar verhuist; of waarin het kind blootgesteld is geweest aan geweld. ^a	Sociale steun van het informele netwerk van de ouders ^a
Legenda ^a . Deze factoren hebben een lage bewijslast. Dit betekent dat er aanwijzingen in de literatuur gevonden zijn dat de betreffende factor een risico-of beschermende factor kan zijn voor psychosociale problemen, maar dat dit nog niet met harde bewijzen is aangetoond.	

Werkkaart 2: Aanbevolen instrumenten om te signaleren

Er wordt aanbevolen om in elk geval een valide instrument te gebruiken bij 0-4 jarigen, 4-7 jarigen, 8-12 jarigen en 13-14 jarigen. Een overzicht van valide en veelbelovende instrumenten worden in deze tabel weergegeven.

Leeftijd	Soort instrument	Doel	Bron	Validiteit	Beschikbare handleiding
0-4 jaar	DMO-protocol (gespreksprotocol Samen Starten) (voor kinderen van 0-4 jaar)	Risico-inventarisatie (ontwikkeling en zorgwekkende opvoedingssituaties).	Ouders/verzorgers	Effectief in het signalering van risico's van psychosociale problematiek bij kinderen van 0-18 maanden.	
0-4 jaar	SPARK (voor kinderen van 18 maanden)	Inventarisatie van behoefte aan opvoedondersteuning	Ouders/verzorgers	Valide voor de leeftijdsgroep 18 maanden.	
0-4 jaar	BITSEA (voor kinderen van 12 tot 36 maanden)	Vragenlijst m.b.t.gedrag, emoties en sociale interactie	Ouders/verzorgers	Valide voor de leeftijdsgroep 24 maanden	In 2016 wordt een handleiding voor de JGZ beschikbaar gesteld (ZonMw)
0-4 jaar	SDQ (vanaf 3)	Psychosociale problemen	Ouders/verzorgers	Valide voor 3-4 jarigen	https://www.ggdghorkennisnet.nl/?file=30697&m=1477564280&action=file.download
4-7 jaar	SDQ	Psychosociale problemen	Ouders/verzorgers en leerkracht	Valide voor 4-7 jarigen	https://www.ggdghorkennisnet.nl/?file=30697&m=1477564280&action=file.download
8-12 jaar	SDQ	Psychosociale problemen	Ouders/verzorgers	Valide voor 7-11 jarigen	https://www.ggdghorkennisnet.nl/?file=30697&m=1477564280&action=file.download
13-14 jaar	SDQ	Psychosociale problemen	Jeugdigen en Ouders/verzorgers	Valide voor 13-14 jarigen	https://www.ggdghorkennisnet.nl/?file=30697&m=1477564280&action=file.download
	KIVPA	Psychosociale problemen	Jeugdigen	Valide voor 13-14 jarigen	http://mijn.qind.nl/userfiles/192/File/Handleiding_KIVPA.pdf
15-16 jaar	SDQ	Psychosociale problemen	Jeugdigen en Ouders/verzorgers	Veelbelovend instrument, maar nog niet gevalideerd voor deze leeftijdsgroep	https://www.ggdghorkennisnet.nl/?file=30697&m=1477564280&action=file.download

Werkkaart 3: Advisering en effectieve interventies

Wanneer meer hulp nodig is dan alleen advisering door de JGZ, verwijs dan een jeugdige met psychosociale problemen naar een interventie die volgens de NJI databank geclassificeerd is als goed onderbouwd, effectief volgens eerste aanwijzingen, effectief volgens goede aanwijzingen of effectief volgens sterke aanwijzingen

Emotionele problemen	Leeftijd	Effectiviteit ^a	Universeel/ geïndiceerd ^b	Doelgroep	Individueel/ groep
Brussencursus	9-17 jaar	4	Universeel	Ouders en kind	Groepsmatig
Dappere Dino's	6-9 jaar	4	Universeel	Ouders en kind	Groepsmatig
D(o)epressie cursus	16-21 jaar	4	Geïndiceerd	Kind	Groepsmatig
Dyslexie de Baas!	12-17 jaar	4	Geïndiceerd	Ouders en kind	Groepsmatig
Gripopjedip online	16-25 jaar	4	Geïndiceerd	Kind	Groepsmatig
Happyles	13-25 jaar	4	Universeel	Kind	Beide
Head Up	13-17 jaar	4	Geïndiceerd	Ouders en kind	Groepsmatig
Jes! Het Brugproject	8-12 jaar	4	Universeel	Ouders en kind	Groepsmatig
Je bibbers de baas	9-12 jaar	4	Geïndiceerd	Ouders en kind	Groepsmatig
KIES	8-18 jaar	4	Universeel	Ouders en kind	Groepsmatig
KopOpOuders	1-18 jaar	4	Universeel	Ouders	Groepsmatig
Kopstoring	16-26 jaar	4	Universeel	Kind	Groepsmatig
My identity	13-19 jaar	4	Universeel	Kind	Groepsmatig
Move2Learn	12-18 jaar	4	Geïndiceerd	Ouders en kind	Beide
M@ZL	12-21 jaar	4	Universeel	Ouders en kind	Individueel
NIKA	0-6 jaar	4	Universeel	Ouders en kind	Individueel
Opvoeden & Zo	4-12 jaar	4	Universeel	Ouders	Groepsmatig
Op Koers	8-18 jaar	4	Universeel	Ouders en kind	Groepsmatig
Ouderschap Blijft	0-12 jaar	4	Universeel	Ouders en kind	Individueel
Ouder-baby-interventie	0-4 jaar	2	Geïndiceerd	Ouders	Individueel
Pedagogisch adviseren	0-19 jaar	4	Universeel	Ouders	Individueel
Shantala babymassage	Baby (0-1 jr)	4	Universeel	Ouders	Individueel
Stoere schildpadden	4-7 jaar	4	Universeel	Ouders en kind	Groepsmatig
Storm en Spetters	4-7 jaar	4	Universeel	Ouders en kind	Groepsmatig

SurvivalKid	12-24 jaar	4	Universeel	Kind	Individueel
Triple P	0-16 jaar	4	Universeel	Ouders en kind	Beide
VRIENDEN	8-17 jaar	4	Universeel	Kind	Beide
Zippy's Vrienden	5-8 jaar	4	Universeel	Ouders en kind	Groepsmatig
Gedragsproblemen	Leeftijd	Effectiviteit^a	Universeel/ geïndiceerd^b	Doelgroep	Individueel/ groep
Agressieregulatie op maat Ambulant 16-	12-16 jaar	4	Geïndiceerd	Ouders en kind	Beide
Alles Kidzzz	9-12 jaar	2	Geïndiceerd		Individueel
Basic Trust	2-6 jaar	4	Geïndiceerd	Ouders en kind	Individueel
Dappere Dino's	6-9 jaar	4	Universeel	Ouders en kind	Groepsmatig
Directieve thuisbehandeling	12-18 jaar	4	Geïndiceerd	Ouders en kind	Individueel
Gordon-training "Effectief communiceren met kinderen."	1-18 jaar	4	Universeel	Ouders	Groepsmatig
Home-Start	0-6 jaar	4	Universeel	Ouders	Individueel
Incredible Years (basic)	3-7 jaar	1	Geïndiceerd	Ouders	Groepsmatig
Kortdurende Video-hometraining (K-VHT) in gezinnen met jonge kinderen	0-4 jaar	4	Universeel	Ouders	Individueel
Multidimensionele familie therapie (MDFT)	12-19 jaar	1	Geïndiceerd	Ouders en kind	Individueel
Opvoeden & Zo	4-12 jaar	4	Universeel	Ouders	Groepsmatig
OUDERS van tegendraadse jeugd; themabijeenkomsten	8-16 jaar	4	Universeel	Ouders	Groepsmatig
OUDERS van tegendraadse jeugd; Opvoedworkshops Ouders Voorop	8-16 jaar	4	Geïndiceerd	Ouders	Groepsmatig
OUDERS van tegendraadse jeugd; Oudercursus.	8-16 jaar	4	Geïndiceerd	Ouders	Groepsmatig
OUDERS van tegendraadse jeugd; Ouders van een jeugdgroep.	8-16 jaar	4	Geïndiceerd	Ouders	Groepsmatig
M@zl	12-21 jaar	4	Universeel	Ouders en kind	Individueel
Move2Learn	12-18 jaar	4	Geïndiceerd	Ouders en kind	Beide
Parent Management Training Oregon (PMTO)	4-12 jaar	3	Geïndiceerd	Ouders	Individueel
Pedagogisch adviseren	0-19 jaar	4	Universeel	Ouders	Individueel
Praten met Kinderen	10-15 jaar	2	Universeel	Ouders	Groepsmatig
SPRINT (Signalering en Preventieve Interventie bij antisociaal gedrag)	8-13 jaar	4	Geïndiceerd	Ouders en kind	Individueel
Stevig Ouderschap (6 huisbezoeken door JGZ-verpleegkundige)	0 - 18 mnd	4	Geïndiceerd	Ouders en kind	
Stoere schildpadden	4-6 jaar	4	Universeel	Ouders en kind	Groepsmatig
Taakspel	7-13 jaar	1	Universeel	Kind	Groepsmatig
Treatment Foster Care Oregon-Adolescenten (TFCO-A)	12-18 jaar	4	Geïndiceerd	Ouders en kind	Individueel

Triple P	0-16 jaar	4	Universeel	Ouders en kind	Groepsmatig
Video-hometraining (VHT) in gezinnen met kinderen in de basisschoolleeftijd	4-13 jaar	4	Universeel	Ouders	Individueel
Video-feedback Intervention to Promote Positive Parenting and Sensitive Discipline (VIPP-SD)	1-4 jaar	1	Geïndiceerd	Ouders	Individueel
VoorZorg	-9 mnd - 2 jr	2	Geïndiceerd	Zwangeren	
Sociale problemen	Leeftijd	Effectiviteit^a	Universeel/ geïndiceerd^b	Doelgroep	Individueel/ groep
Begrijp me goed	14-18 jaar	4	Universeel	Kind	Groepsmatig
Bewust actief leren (BAL)	12-18 jaar	4	Geïndiceerd	Ouders en kind	Groepsmatig
Boys R Us	10-15 jaar	4	Universeel	Kind	Groepsmatig
Competentietraining 6-12 jarigen Het ABC	6-12 jaar	4	Geïndiceerd	Kind	Groepsmatig
De vreedzame school	4-13 jaar	3	Universeel	Ouders en kind	Groepsmatig
Gay-Straight Alliances op scholen	12-19 jaar	4	Universeel	Leerkracht en kind	Groepsmatig
Gelijk = Gelijk?	10-13 jaar	4	Universeel	Kind	Groepsmatig
Gedrag: ik doe ertoe!	12-16 jaar	4	Universeel	Kind	Beide
Girls' Choice	10-16 jaar	4	Universeel	Kind	Groepsmatig
Girls' Talk	14-18 jaar	4	Universeel	Kind	Groepsmatig
Juf, doet u ook aan seks?	4-12 jaar	4	Universeel	Leerkracht	Groepsmatig
It's up to you	12-15 jaar	4	Universeel	Kind	Groepsmatig
Kanjertraining	4-15 jaar	1	Universeel	Ouders en kind	Groepsmatig
KiVa	7-13 jaar	2	Universeel	Kind	Groepsmatig
Lang leve de Liefde - onderbouw	13-15 jaar	2	Universeel	Kind	Groepsmatig
Lang leve de Liefde - bovenbouw	15-19 jaar	4	Universeel	Kind	Groepsmatig
Leefstijl	4-19 jaar	4	Universeel	Ouders en kind	Groepsmatig
Leskatern Relaties & Seksualiteit	4-12 jaar	4	Universeel	Kind	Groepsmatig
Let's Talk	12-19 jaar	4	Universeel	Kind	Groepsmatig
LoveNSex	12-26 jaar	4	Universeel	Kind	Individueel
Opgroeien met liefde	0-18 jaar	4	Universeel	Ouders	Groepsmatig
Plezier op school	11-13 jaar	3	Geïndiceerd	Ouders en kind	Groepsmatig
PRIMA	4-13 jaar	4	Universeel	Ouders en kind	Beide
Programma Alternatieve Denkstrategieën (PAD)	4-12 jaar	2	Universeel	Kind	Groepsmatig
School-Wide Positive Behavior Support (SWPBS)	5-19 jaar	4	Universeel	Ouders en kind	Beide
SchoolsOUT	4-21 jaar	4	Universeel	Leerkracht en kind	Groepsmatig

Sta Sterk Training	8-12 jaar	4	Geïndiceerd	Ouders en kind	Groepsmatig
Tweede Wereldoorlog in Perspectief	12-17 jaar	4	Universeel	Kind	Groepsmatig

Legenda

^{a.} 1= Effectief volgens sterke aanwijzingen, 2= Effectief volgens goede aanwijzingen, 3= Effectief volgens eerste aanwijzingen, 4= Goed onderbouwd.

^{b.} Universeel-selectief of geïndiceerde preventie
(bron: NJI databank effectieve jeugdinterventies).